

CONSIDERENTE PRIVIND INTERDICȚIA PĂȘUNATULUI PE TIMP DE IARNĂ

Având o tradiție culturală lungă, ce se pierde în negura veacurilor și care trebuie, în continuare, menținută și sprijinită, pășunatul este o activitate ce necesită luarea în considerare a unor aspecte cruciale pentru gestionarea eficientă a habitatelor pe care această activitate se desfășoară. Întrucât impactul pășunării libere de-a lungul lunilor de iarnă asupra însușirilor calitative și cantitative ale pajștilor a fost analizat, nu o dată, din punct de vedere științific, strategiile de gestionare ale pășunilor necesită conservarea acestora și îmbunătățirea sau restaurarea completă acolo unde deprecierea acestora a intervenit deja, ceea ce implică o serie de linii directe în cadrul unui management ferm.

Din rațiuni economice și de mediu, o bună practică agricolă o constituie interzicerea pășunatului în intervalul de timp cuprins între 6 decembrie-30 aprilie, întrucât vizează îmbunătățirea consistenței și calității sistemelor ierboase disponibile în anul următor, protecția plantelor agricole în timpul perioadelor de îngheț și a celor de dezgheț, protecția solului împotriva fenomenelor de eroziune și în perioadele de zăpadă grea, dar și protecția sănătății animalelor și maximizarea condițiilor de siguranță.

Există un proverb care spune că picioarele animalelor consumă de șapte ori mai multă pășune decât gurile lor, de aceea compactarea solului provocată în anotimpul rece este principalul factor restrictiv al pășunatului de iarnă, întrucât este responsabil de inhibarea sau, după caz, distrugerea creșterii și devoltării ulterioare a sistemului radicular al elementelor vegetale, prin restricționarea aerării solului, reducând totodată infiltrația apei, crescând excesul de umiditate la suprafață, dar și pe profilul de sol (de exemplu, solurile cu textură fină pe timp de iarnă sunt cele mai sensibile, datorită gradului crescut de îmbibare cu apă și, implicit, vulnerabilitate la compactare și eroziune). În condițiile în care seceta este prezentă și în anotimpul hibernal, este necesar a se ajusta regimul de pășunat din acest punct de vedere, întrucât mai multă miriște poate păstra și apăra masa rădăcinoasă și poate oferi mai multă umbră pentru sol, reducând, totodată, evaporarea umidității. Cum plantele agricole devin vulnerabile la căderile mari de zăpadă ce pot apărea în perioada de iarnă, se justifică acceptiunea conform căreia este mai indicat a se sista pășunatul cu 30-40 de zile înainte de apariția primelor semne de îngheț, cu scopul de a întări planta și a conserva energia necesară regenerării ei în primăvara anului următor.

Perioada de dezgheț, când solul nu are un drenaj suficient al apei, provoacă iarăși o vulnerabilitate ridicată a acestuia devenind susceptibil la degradare prin compactare excesivă, cu repercursiuni majore asupra aparatului radicular al plantelor dar și asupra comunității microbiene din sol.

Fiind producători primari din ecosistemele de pășune, plantele au dezvoltat în timpul coevoluției cu animalele ce pășunează, caracteristici de creștere specializate și mecanisme biologice ca răspuns la pășunat. Acest complex de procese numit mecanism de rezistență la defoliere implică o strânsă legătură cu comunitatea microbiană de la nivelul solului numită rizosferă. Efectele pășunatului sunt percepute simplist, de cele mai multe ori, ele fiind privite

doar ca o defoliere și, implicit ca o creștere a densității ulterioare a plantelor și o mai mare creștere calitativă și cantitativă a producției vegetale ulterioare. Dar organismele din rizosferă, alcătuită din bacterii, protozoare, nematode, acarieni, insecte mici și ciuperci interacționează într-o rețea complexă cu ecosistemul de pe pajiște sau terenul agricol, defolierea stimulând activitatea organismelor din rizosferă a căror activitate crește cantitatea de nutrienți suplimentari disponibili pentru creșterea ulterioară a plantei. De aceea, compactarea și erodarea solului sunt sinonime cu pierderea elementelor care accelerează procesele din ciclurile biogeochimice și, implicit, îmbunătățirea calității solului.

Pășunatul târziu în anotimpul rece presupune, de asemenea, extragerea substanțelor nutritive valoroase din sol și concentrarea acestora înafara acestuia (prin gunoiul de grajd și produsele animale-lapte, carne) și, prin urmare, pășunile sau terenurile agricole vor avea nevoie de mult mai mult îngrășământ în timpul următorului sezon de creștere.

Riscul erozional al solului pe timpul iernii trebuie îndepărtat, la rândul său, prin interdicția pășunatului în această perioadă, întrucât decopertarea solului de vegetație, conduce la pierderea particulelor de sol bogate în nutrienți, prin acțiunea apei, a vânturilor puternice de iarnă, a furtunilor de zăpadă, adâncimea de înrădăcinare a plantelor și cantitatea de apă accesibilă pentru aceasta reducându-se, mai ales pe solurile subțiri, diminuându-se astfel fertilitatea solului, blocându-se drumul apei și al canalelor de drenaj.

De asemenea, trebuie ținut cont de faptul că cele mai expuse terenuri la degradare sunt cele în pantă, pășunatul pe dealuri expunându-le din plin eroziunii. De aceea, în aceste zone, este chiar indicată interzicerea pășunatului cu 30-40 de zile înainte de apariția primelor semne de îngheț.

Totodată, debutul precoce al pășunatului poate produce defolierea materialului frunzos ce nu s-a recuperat încă în urma hibernării și perturbă formarea unor noi muguri și extinderea frunzelor tinere existente, ceea ce slăbește planta și diminuează capacitatea acesteia de a produce material vegetal consistent și, implicit, duce la un profit economic mai mic.

Literatura științifică semnalează efecte negative ale pășunatului pe timp de iarnă în special asupra culturilor agricole. Principalele efecte vizează scăderea covorului de reziduuri de la suprafața solului, compactarea acestuia și creșterea rugozității suprafeței lui, dar și a rezistenței la discurare, incidența și severitatea acestora depinzând și de tipul de sol, dar și de factorii de mediu. Acestora li se adaugă scăderea producției vegetale în anii ulteriori. Efectele negative au fost maximizate atunci când conținutul de umezeală a solului a fost ridicat și când temperatura solului a fost deasupra punctului de îngheț. În aceste condiții, pășunatul devine o sursă de stres pentru plante, care, cumulat cu cel furnizat de utilizarea în exces a pesticidelor și îngrășămintelor contribuie, printre altele, la creșterea marcantă a sensibilității culturilor viitoare la diferiți agenți patogeni.

Un argument, în plus, împotriva pășunatului pe timp de iarnă îl constituie faptul că valoarea nutritivă a furajelor poate scădea datorită intemperiilor, compoziția reziduurilor recoltelor modificându-se (proteinele se degradează și se elimină ca și sărurile minerale, fosforul, vitamina A). Calitatea nutrienților diminuându-se datorită alterării, se limitează astfel și

creșterea în greutate a animalelor pe timp de iarnă. Mai mult decât atât, un factor de risc masiv pentru sănătatea animalelor, dar și a oamenilor, este acela că reziduurile cerealiere pot conține concentrații diferite de micotoxine, mai ales în condițiile unei umidități ridicate care favorizează explozia de mucegaiuri, ceea ce face dieta de iarnă de această natură, să devină nesigură atât pentru sănătatea animalelor cât și a oamenilor.

În timpul iernii oferta trofică este foarte limitată pentru populațiile de potârniche, la fel și condițiile pentru adăpost. Pentru iepurele de câmp procurarea hranei nu constituie o problemă, însă crește dificultatea de a găsi un adăpost. De multe ori un iepure este nevoit să parcurgă distanțe mari de la adăpost la locul de hrănire.

În aceste condiții, prezența turmelor de oi pe terenurile agricole în perioadă de iarnă reprezintă un factor de stres suplimentar pentru populațiile acestor specii de vânat. Odată ridicat din "covru" și pus în mișcare, iepurele devine o țintă vizibilă pentru prădători. Câinii care însoțesc turmele, exercită și ei o presiune ridicată asupra iepurelui prin alergarea și urmărirea acestuia, determinând animalul la un consum suplimentar de energie prin efortul depus și la părăsirea habitatului ales. Mirosul lăsat de animal în urma sa, poate fi urmărit și de alți prădători diurni.

Pentru populațiile de potârniche problema este mai acută, deoarece locul lor de hrănire se află situat aproape de adăpost. Părăsind acest habitat, păsările sunt puse în dificultatea de a găsi un altul și în acest caz apare pericolul de a fi atacate.

Nu putem trece cu vederea cazurile de braconaj pe care le săvârșesc însoțitorii acestor turme. Iepurele izolat în interiorul turmei este o pradă sigură pentru un cioban experimentat. Nu toți câinii care însoțesc aceste turme sunt din rasele destinate acestei activități, fiind observați, în mod obișnuit, hibrizi cu aptitudini în descoperirea și urmărirea iepurelui cu atâta insistență încât, în final, mulți iepuri cad victime acestor câini de stână.

De asemenea, din punct de vedere legislativ, interdicția pășunatului neautorizat sau în afara perioadei stabilite pentru aceasta este reglementată atât de art. 32 pct. (1) lit. h) din Legea zootehniei nr. 72/2002, republicată, a cărei încălcare se sancționează cu amendă de la 500-1500 de lei, cât și în art. 14 pct. (1) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2013, privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente, care prevede, pentru fapte similare, o amendă contravențională cuprinsă între 500 și 1000 de lei. Mai amintim faptul că în țara noastră sunt în vigoare numeroase alte acte normative emise de autoritățile publice locale, în care se stipulează, în mod clar și fără echivoc, interzicere pășunatului în perioada hibernală atât pe pășuni cât și pe terenurile agricole din extravilanul localităților, activități ce se sancționează contravențional, deoarece acestea, practicate în acest mod, nu produc decât pagube proprietarilor pășuni și de culturi agricole.

dr. Biolog Ionel Elena

ing. Marius Grosu